

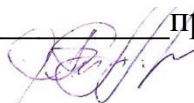
**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г.Шевченка**

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол № 1 від «25» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«УКРАЇНОЗНАВСТВО»

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 054 Соціологія

Освітній ступінь – бакалавр

Форма навчання – денна

Форма підсумкового контролю – залік

2023 – 2024 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології

Протокол № _1_ від « 25» серпня 2023 року.

Розробник програми: к.і.н., ст. викладач, Дорошок Н.А.
Мова навчання – українська.

1. ОПИС ТА ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг Навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна Рік підготовки: 1 Семестри: 2 Кількість кредитів ECTS:3	Загальна кількість годин: 90 Шифр та назва спеціальності: 054 Соціологія Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 16 Практичні: 14 Самостійна робота: 60 Вид контролю: залік

Мета дисципліни – на основі наукової джерельної бази та новітніх досліджень виявити досвід та уроки історичного розвитку української нації, сприяти аналізу тенденцій, закономірностей, причин та наслідків її розвитку, проблем сьогодення, готувати молоде покоління до вибору шляху та прогнозування перспектив майбутнього, до творення і самотворення особистості, схильної і спроможної своїм інтелектом та духовним потенціалом утверджувати Україну як цивілізовану європейську державу.

Основними завданнями при вивченні дисципліни є:

- опанування предметом і проблематикою курсу, місцем його в системі європейської і світової історії;
- чітке усвідомлення того, що наука – це сфера теоретичної діяльності людини з розвиненим понятійним апаратом та колом чітко визначених закономірностей, метою, предметом та завданнями досліджень;
- з’ясування етапів становлення і розвитку українознавства, які в свою чергу пов’язані з дослідженням зарубіжної та вітчизняної джерельної бази, генезису буття і свідомості українського етносу в сфері історії, етнології, суспільно-економічної, державно-правової, культурної та мовознавчої сфер;
- наукове розв’язання проблем українського етногенезу, яке в свою чергу сприятиме вивченню основних рис характеру та типів вдачі українців;
- ознайомлення з основними причинами розселення українців у світі, що має свої особливості;
- розгляд питань про історичний зв’язок українців з природою, його господарський, культурний та релігійний напрямки.

Очікувані результати навчання:**Загальні компетентності:**

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність працювати у команді.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетентності:

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Програмні результати навчання:

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН05. Вільно спілкуватися державною та іноземною /іноземними мовами усно і письмово з професійних питань.

РН06. Ефективно використовувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

PH08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

PH11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Тематичний план

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	разом	у тому числі				
л		пр.	лаб.	інд.	срс.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Тема 1. Предмет, зміст, завдання та структура навчального "Українознавство".	6	2				4
Тема 2. Етапи становлення і розвитку українознавства як науки.	8	2				6
Тема 3. Процес формування українського етносу.	10	2	2			6
Тема 4. Роль мови у формуванні духовної культури українців.	8	2	2			4
Тема 5. Українська національна історія становлення і розвиток.	4					4
Тема 6. Історія української державотворення.	8	2				6
Разом за модуль	44	10	4			30
Модуль 2						
Тема 7. Українці і світ.	10	2	2			6
Тема 8. Вплив природи на формування світогляду українців.	10	2	2			6
Тема 9. Процес становлення і розвитку української національної культури.	10	2	2			6
Тема 10. Релігія в духовному житті українців.	8		2			6
Тема 11. Сім'я та побут населення України.	8		2			6
Разом за модуль	46	6	10			30
Усього годин	90	16	14			60

3. КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, зміст, завдання та структура навчального курсу «Українознавство»

Періодизація історії розвитку українознавства. Українознавство як система знань про Україну й українство. Об'єкт та предмет українознавства та його теоретико-методологічний інструментарій (закономірності, методи, категорії, принципи науки тощо). Специфіка курсу та його взаємозв'язок з іншими українознавчими науками.

Структура курсу українознавства та його основні функції. Проблема синтезу в українознавстві: сумативний, міждисциплінарний та інтегративний підходи. Пізнавальні рівні в українознавстві: науково-прикладний, теоретичний та метатеоретичний.

Місце і роль українознавства у формуванні національної свідомості українців. системі сучасних наук, його основні традиції та їх роль у життєдіяльності українського суспільства. Сучасні українознавчі дослідження в Україні та за її межами.

Курс «Українознавство» є органічним продовженням таких гуманітарних курсів, як «Історія України», «Українська мова» та «Культурологія». Тематично певною мірою він пов'язаний з такими дисциплінами, як «Етнологія», «Етнографія», «Антропологія», «Демографія», «Політологія», «Філософія», «Релігієзнавство», «Право».

Тема 2. Етапи становлення і розвитку українознавства як науки

Накопичення знань про Україну й українців. Введення наукових знань в освітню практику.

Концепційні узагальнення бачення українського світу й українського простору в ранньомодерну добу. Етапи розвитку українознавства як наукового знання. Базові чинники формування цілісності українознавства. Українська справа і меценатство - економічне підґрунтя розвитку українознавчих досліджень. Інституювання українознавства. Наукові товариства, університети, інститути, дослідницькі центри, наукові видання, форуми. Визначні постаті українознавців.

Етапи становлення і розвитку українознавства пов'язані з дослідженням джерельної бази, генезису буття і свідомості українського етносу в сфері історії, етнології, фольклористики, суспільно-економічної, державно-правової, національної, культурної та мовознавчої сфер.

Тема 3. Процес формування українського етносу

Історія поглядів на український етногенез. Гіпотези про доісторичні витоки українського етносу. Основні наукові концепції походження українців: ранньосередньовічна, давньоруська, пізньосередньовічна.

Джерела про час і місце зародження праукраїнського етносу. Роботи римських письменників Тацита, Плінія, Птоломея у I-II ст. н.е. Східнослов'янські племена VI -VIII ст. н.е., їх вплив на створення давньоруської держави – Київська Русь. Сучасні наукові теорії та гіпотези щодо походження українців.

Вплив Галицько-Волинської держави, на формування українського етносу. Роль князівства у боротьбі за інтенсивний розвиток і консолідацію українського народу.

Основні риси характеру та типів вдачі українців. Фактори формування національної психіки українців: географічні, історичні, суспільні, економічні, культурні тощо.

Тема 4. Роль мови у формуванні духовної культури українців

Мова у творенні світоглядних основ буття українців. Мова як чинник єднання, культурно-історичного самовираження українців. Священна мова в українській традиції, роль в культуротворенні та культурозбереженні. Завдання української мови в різних ділянках суспільного життя. Державна мова – спосіб єднання української нації. Сучасні програми державної мовної політики. Українська словесна творчість (усна і писемна): образи, ідеї, архетипи, символи. Особове та гуртове творчі начала.

Усна народна творчість – різновид народної мови. Кожен народ має свою історичну пам'ять. У переказах, легендах, оповіданнях, казках, піснях та інших видах фольклору відбивається розвиток народної мови. Такі твори мають свою історичну цінність, зафіксовану в писемних пам'ятках (рукописах і стародруках), вивчення яких допомагає з'ясувати походження й основні етапи розвитку мови.

Тема 5. Українська національна ідея: становлення і розвиток

Поняття «нація», еволюція етносу в націю. Чинники, що формують нації. Процес формування української нації. Формування політичної нації як нової якості етносу.

Ментальність українців як чинник націотворення. Роль козацтва у становленні української нації. Національна ідея в філософському та культурно-історичному процесі. Концепції і практика націотворення. Модернізаційні завдання націотворення.

Теоретичні проблеми національної ідеї, її ототожнення з національним ідеалом, національною ідеологією, концепцією, доктриною, тощо. Роль мови як носія національної ідеї, провідні тенденції і закономірності її формування як цілісної системи знань, поглядів, відчуттів, досвіду, в якій втілені найкращі патріотичні традиції попередніх поколінь, цінності та духовні основи буття нації.

Тема 6. Історія українського державотворення

Етапи становлення і розвитку української держави. Ідеологія та практика українського державотворення: автономізм, самостійництво, соборництво, єврофедералізм. Україна – суверенна і незалежна демократична, соціальна, правова, унітарна держава. Українознавство про тяглість української державотворчої традиції. Причини та уроки перервності української державності. Особистісні виміри українського націє- та державотворення. Українська людина. Громадянське суспільство. Формування національної ідентичності українських громадян. Проблема формування української політичної еліти.

Тема 7. Українці і світ

Поняття «діаспора» (від гр. – розсіяння), як проживання значної частини народу поза межами країни його етнічного походження. Основні причини розселення українців у світі, їх особливості.

Духовне життя української діаспори. Освіта українського зарубіжжя як чинник культурного самозбереження (недільні школи, українське шкільництво у загальноосвітніх школах, вища школа і наука у зарубіжжі, їх завдання для української справи). Церква у гуртуванні та збереженні традицій в українському зарубіжжі. Українське культурне самозбереження та завдання різноманітних діаспорних організацій на цьому полі: гуртів, товариств, допомогівих спілок, фондів, спортивних, танцювально-співочих, сестринств, братств, політичних організацій. Українські творчі вияви та орієнтири в іншокультурному просторі (стилізована українська забудова – церкви, музеї; літературна творчість, малярство, різьблення, пластика). Внесок українців-діаспорян до світової наукової, культурно-мистецької, спортивної скарбниці.

Тема 8. Вплив природи на формування світогляду українців

Поняття про народні знання в українознавстві як раціональні уявлення широких кіл населення, набуті шляхом життєвого та виробничого досвіду. Невід’ємність людини від природи, взаємодоповнення та взаємовплив. Народні знання українців, їх звязок із різноманітною господарською діяльністю, яка ґрунтувалися на спостереженнях над природою і оточуючим середовищем.

Уявлення про землеробський календар, його аграрно-виробничий зміст (коли розпочинати або закінчувати сільськогосподарські роботи), вміння передбачати погоду, лікувати людей та домашніх тварин).

Народні знання про довкілля: метеорологія, астрономія, медицина, зоологія. Аграрна магія та культ предків, вшанування пращурів. Культ родючості, плодючості та рослинності. Найважливіші стихії та предмети українців: земля, вода, небо, вогонь, сонце, зерно, хліб. Поняття про походження та будову світу, вплив на них християнських вірувань.

Особливості українських свят, їх зв'язок з календами (місяцями календаря), природними явищами, та з чотирма порами року: зимою, весною, літом і осінню. Свята річного та сімейного циклів.

Тема 9. Процес становлення і розвитку української національної культури

Світоглядні основи українського культуротворення, культура як спосіб себепредставлення та самозбереження українців. Дихотомія «Схід-Захід» та її відбиття у формах культури. Давній міфологічний світогляд українців та його відбитки на різних етапах культуротворення. Віровизнавчий чинник в українському культуротворенні та культурозбереженні. Село, хутір, місто, містечко як середовища українського культуротворення. Проблеми культурної та національної ідентичності в умовах глобалізації.

Матеріальна та духовна культура – типи культур. Матеріальна культура – це досягнення, які виражають рівень освоєння людиною сил природи, показником якого є знаряддя праці, продуктивні сили суспільства – матеріалізоване втілення науки. Духовна культура – рівень і глибина духовно-теоретичного освоєння дійсності, сукупність досягнутого суспільством у сфері морального та духовного життя. Вона охоплює освіту, науку, літературу і мистецтво.

Духовні традиції населення України: свята, урочистості, усна народна творчість, пісенна творчість, народна музика.

Тема 10. Релігія в духовному житті українців

Уявлення про духовну спадщину українців, загальнолюдські цінності, їх зосередження у вченнях світових релігій. Соціальна природа та риси релігії, зв'язок з розвитком суспільства.

Роль релігії у духовному житті українців, язичницькі культи та боги праукраїнців. Релігійні вірування на українських землях за ранньотрипільської культури. Вірування періоду релігійно-магічного поховання, ямочної культури, язичницьких культів.

Релігія у житті сучасних українців. Релігійна і конфесійна різноманітність в Україні є закономірним наслідком таких чинників як відмова держави від примусової регламентації духовного життя, перехід суспільства до демократичних принципів соціального співіснування, забезпечення свободи совісті, а також інтеграція нашої країни до міжнародної спільноти.

Тема 11. Сім'я та побут населення України.

Визначення поняття «сім'я» як об'єднання людей на основі шлюбу, пов'язаних спільністю побуту та взаємною відповідальністю. Сім'я як основа українського суспільства. Типи і форми сімей, їх соціальні та економічні відносини. Історичні та археологічні матеріали про існування в Україні моногамної сім'ї з часу заселення території.

Процес розвитку сім'ї та супровід різноманітних обрядів і звичаїв, пов'язаних з біологічним циклом існування людини від народження до смерті.

Види господарської діяльності. Промисли і ремесла, їх зв'язок з господарською діяльністю людини. Хліборобство як соціально-економічне та етнографічно-культурне явище.

Знання оселення та житла відповідало народним уявленням про пріоритет у життєдіяльності людини її оселі. Історія українського одягу пов'язана з традиціями Київської Русі. Одяг українського селянина і селянки – самобутні пам'ятки культури.

Їжа і харчування українців, їх зв'язок з господарською діяльністю. Набір харчових продуктів, приготування страв, харчові обмеження, режим харчування, асортимент страв, звичаї, пов'язані з приготування і споживанням їжі, формувалися в залежності від природно-географічних умов і особливостей господарювання.

4. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Процес формування українського етносу

1. Джерела про час і місце зародження проукраїнського етносу.
2. Сучасні наукові теорії та гіпотези про походження українців.
3. Вплив Галицько-Волинської держави на формування українського етносу.
4. Джерела формування характеру українців.
5. Основні риси характеру. Типи вдачі українського народу.

Тема 2. Роль мови у формуванні духовної культури українців

1. Походження української мови: гіпотези, наукові теорії. Свідчення документів про походження української мови.
2. Типи мов: народна і літературна.
3. Усна народна творчість як різновид народної мови.
4. Зародження і розвиток літературної української мови.
5. Українська мова за радянської доби.
6. Новий статус української мови. Закон про мови 1989 р.

Тема 3. Українці і світ

1. Основні причини розселення українців у світі.
2. Західна діаспора.
3. Східна діаспора.
4. Життєдіяльність українців у діаспорах.
5. Внесок українців діаспори у розвиток культури інших народів.

Тема 4. Вплив природи на формування світогляду українців

1. Фізично-географічна та економічна характеристика природи України (історія і сучасність).
2. Історичний зв'язок українців з природою. Українські пам'ятки культури – свідчення духовного впливу природи на людину.

3. Символи природи.
4. Символіка України, її історичні корені.
5. Система народних знань.
6. Світоглядні уявлення українців.
7. Свята українців, пов'язані з природою.
8. Недооцінка ролі природи людиною. Особливості екології України.

Тема 5. Процес становлення і розвитку української національної культури

1. Чинники формування української національної культури.
2. Типи культур: матеріальна та духовна.
3. Матеріальна культура українців (від первісної доби до XIX ст.).
4. Духовні традиції населення України: свята, урочистості, усна народна творчість, пісенна творчість, народна музика.
5. Українська культура нового часу (XX ст.)
6. Культурна політика в умовах розбудови держави.

Тема 6. Релігія в духовному житті українців

1. Світові релігії.
2. Релігійний світогляд українців.
3. Язичницькі культури і боги прадавніх українців.
4. Основні релігійні свята народів України.
5. Роль релігії в житті сучасних українців.

Тема 7. Сім'я та побут населення України

1. Сім'я. Родинні обряди та звичаї.
2. Види господарської діяльності. Промисли і ремесла.
3. Поселення та житло.
4. Народний одяг.
5. Їжа і харчування

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Предмет, зміст, завдання та структура навчального курсу «Українознавство»

1. Місце українознавства в системі наук.
2. Українське українознавство: зародження, розвиток, перспективи.

Тема 2. Етапи становлення і розвитку українознавства як науки

1. Роль Київської Русі в етногенезі українців.

2. Роль української інтелігенції у становленні українознавчої науки (Л.Українка, І.Франко, М.Грушевський, П.Чубинський та інші).

Тема 3. Процес формування українського етносу

1. Теорії походження українців.
2. Основні риси характеру українців (типи вдачі)

Тема 4. Роль мови у формуванні духовної культури українців

1. Вплив літературної мови на формування свідомості українського народу.
2. Проблеми української державної мови в незалежній Україні.

Тема 5. Українська національна ідея: становлення і розвиток

1. Чинники формування нації: геополітичні, етнокультурні, релігійні, ідеологічні, мовні.
2. Роль української національної ідеї у формуванні політичної нації XIX ст.

Тема 6. Історія українського державотворення

1. Етапи виникнення української держави: перелік та коротка характеристика.
2. Найдавніші знаки-символи в Україні.
3. Походження та значення блакитно-жовтих барв.
4. Козацькі прапори.

Тема 7. Українці і світ

1. Культура українців за межами України.
2. Культурні осередки та надбання української діаспори.
3. Сучасні еміграційні й демографічні процеси.

Тема 8. Вплив природи на формування світогляду українців

1. Екологічна криза в Україні.
2. Особливості екології Чернігівщини.
3. Природні багатства України.
4. Поняття про народні знаки, символи.

Тема 9. Процес становлення і розвитку української національної культури

1. Формування на основі народних традицій самобутньої української культури.
2. Г.Сковорода, Т.Шевченко, Л.Українка, І.Франко про розвиток української філософії.

Тема 10. Релігія в духовному житті українців

1. Характеристика основних релігій світу: буддизм, християнство, іслам та їх течій.
2. Поняття про духів, демонів, демонологію.
3. Церква як релігійний і моральний обов'язок українців.

Тема 11. Сім'я та побут населення України

1. Статус жінки в українському суспільстві.
2. Традиційне взуття українців.
3. Хліб у звичаях та обрядах українців.
4. Вечорниці української молоді

6. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях і під час складання заліку та оцінюється за наступними критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та змістовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 балів** («відмінно») якщо у повному обсязі опрацював програмовий матеріал (основну і додаткову літературу, джерела), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння соціальних явищ і процесів, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, аналізувати інформацію на теоретичному та емпіричному рівні. Самостійна робота виконана у повному обсязі.

Студент може отримати **4 бали** («добре») коли вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури і джерел), узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, посібників; може дати визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; може узагальнювати та застосовувати набуті знання. Самостійна робота виконана з незначними неточностями.

Студент може отримати **3 бали** («задовільно»), якщо загалом самостійно відтворює програмовий матеріал (на рівні підручника), може дати стисло характеристику питання, але у викладеному матеріалі є прогалини; виклад не самостійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка. Самостійна робота виконана фрагментарно, із значними зауваженнями.

Студент може отримати **2 бали** («задовільно»), якщо за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній

налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито. Самостійна робота виконана фрагментарно, із значними зауваженнями.

Студент може отримати **1 бал** («незадовільно») студент має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, головний зміст матеріалу не розкрито. Самостійна робота не виконана або, виконана неправильно.

Рівень володіння професійно-методичними вміннями визначається під час виконання практичного завдання, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання заліку та оцінюється за наступними критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість аналізу конкретної теми з точки зору її відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями і підготовленим інструментарієм;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до заліку;
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати **впродовж двох** тижнів після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальний графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 р. https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOn49g08VcMd_XsZHGYnYn5LP

[s/view](#)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	K	Z	
10	10	10	10	10	10	10	5	25	100

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	7	4	до 28
Самостійна робота	7	6	до 42
Підсумкова контрольна робота	1	5	до 5
Усього			до 75
Залік	1		до 25
Разом			до 100

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ESTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ESTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C	задовільно	
68-74	D		
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Предмет, зміст, завдання навчального курсу «Українознавство». Структура курсу.
2. Джерела українознавства.
3. Історіографія українознавства.
4. Основні категорії, поняття, концепції і теорії етногенезу.
5. Основні етапи етногенезу українців.
6. Унікальність української природи.
7. Географічне та геополітичне розташування України.
8. Етнічні та державні межі України.
9. Етнічний склад населення України.
10. Етнографічне районування України.
11. Етнографічні групи українців.
12. Сучасне українське поліетнічне суспільство: проблеми реальності та перспективи розвитку.
13. Демографічний розвиток українського етносу.
14. Етнодемографічні зміни в Україні у ХХ ст.
15. Антропологічні дослідження в Україні.
16. Основні антропологічні типи сучасних українців.
17. Український національний характер та його витоки.
18. Основні риси українського національного характеру.
19. Етнічні стереотипи українців
20. Виникнення та основні етапи формування української національної свідомості.
21. Елітарна та масова національна свідомість українського народу.
22. Роль суспільної еліти у формуванні національної свідомості та становленні української державності.
23. Українська ментальність в теоретичних концепціях.
24. Етнозберігаюча роль ментального та основні форми його вираження.
25. Основні риси української ментальності.
26. Відображення української ментальності в усній народній творчості та художній літературі.
27. Складники, чинники та сфери дії української культури.
28. Роль культури в історії України.
29. Національна освіта і наука як невід'ємні складові української культури.
30. Фольклор та усна народна творчість як джерело знань про Україну та українство.
31. Матеріальна культура українського етносу.
32. Духовна культура українського етносу.
33. Періодизація історії української еміграції.
34. Східна українська діаспора.
35. Західна українська діаспора.
36. Державотворча спадщина України.

37. Уроки життя українства у складі інших держав.
38. Україна в історії міжнародних відносин.
39. Україна в системі сучасних міждержавних відносин.
40. Міжнаціональні відносини в сучасній Україні.
41. Соціально-політична структура сучасного українського суспільства.
42. Державотворчий процес в сучасній Україні.
43. Правова культура українців.
44. Міжконфесійні взаємини в сучасній Україні.
45. Українська національна ідея та шляхи її реалізації.
46. Проблеми сучасної української освіти, науки і культури.
47. Українська месійність: витоки і реалії.
48. Мова як невід'ємний чинник суспільно-політичного життя та розвитку української державності.
49. Проблеми охорони природи та екологічної культури в Україні.
50. Україна і українство на межі тисячоліть: реалії сьогодення та перспективи майбутнього.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зміст і методичні матеріали до семінарських занять; завдання для поточного контролю знань (тести); перелік питань для підсумкового контролю знань (залік); конспект лекцій.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

- Аркас М.М. Історія України-Руси /Передне слово П.М. Гвоздецького. – К., 1993.
- Борисенко В. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової діяльності українців: Навчальний посібник. – К., 2000.
- Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX-XX ст. – К., 2000.
- Грушевський М.С. Очерк истории украинского народа. – К., 1991.
- Дорошенко Д. Нарис історії України. У 2-х т. – К., 1992.
- Енциклопедія українознавства. – К., 1991.
- Енциклопедія українознавства: для школярів і студентів. – Д., 2000.
- Етнографія України. Навчальний посібник /За ред. С.А. Макарчука. – Львів, 2004.
- Зарубіжні українці. – К., 1991.
- Заставний Ф. Географія України. Підручник. – Львів, 1994.
- Історія української культури /За загал. ред. І.Крип'якевича. – К., 1994.
- Історія України XX – початку XXI століття: Навч. посібник /За заг. ред. Смоля В.А. – К., 2004.
- Кононенко П. Українознавство. Підручник для студентів вузів. – К., 1996.
- Коментар до Конституції України /В.Б.Авер'янов та ін. – К., 1996.

- Крисаченко В. Українознавство. Хрестоматія – посібник: У 2-х книгах. – К., 1996.
- Культура і побут населення України: Навч. посібник /В.І. Наулко, Л.Ф. Артюх, В.Ф.Горленко та ін. – К., 1993.
- Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість. Підручник. – К., 2001.
- Людина і довкілля. Антологія: У 2 кн. – К., 1995.
- Людина і світ. Підручник /За ред. Л.Губерського, А.Приятельчука. – К., 1999.
- Нельга О. Теорія етносу: Курс лекцій. – К., 1997.
- Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навчальний посібник. – К., 2004.
- Половець В.М. Українознавство. Курс лекцій. – Чернігів, 2006.
- Сележан Й. Основи національного виховання. Українознавство: ритуально-міфологічна культура українців. Хрестоматія. – Чернівці, 2005.
- Сележан Й. Основи національного виховання. Українознавство: історичний, філософсько-релігієзнавчий аспекти. Хрестоматія. – Чернівці, 2005.
- Сучасна українська мова: Підручник /За ред. Пономарьова. – К., 2001.
- Таланчук О. Українознавство. Усна народна творчість. – К., 1998.
- Тиводар М. Етнологія: Навчальний посібник. – Львів, 2004.
- Українознавство: Посібник /Уклад.: В.Я.Мацюк, В.Г.Пугач. – К., 1994.
- Українське народознавство. Навч. посібник /За ред. С.Павлюка. – Львів, 1997.
- Українське народознавство. Навч. посібник /За ред. С.Павлюка. – К., 2004.
- Українська минувшина. Ілюстровано-етнографічний довідник /Упор. Пономарьов А. – К., 1994.
- Уроки з народознавства. Посібник. Упорядник М.К.Дмитренко. – К., 1995.
- Хоменко В.Я. Українська і світова культура. Підручник. – К., 2002.
- Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності: Курс лекцій. – К., 1999.

Додаткова:

- Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слісаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (державотворчий процес 1985-1999 рр.). – К., 2000.
- Антонович В.Б. Про козацькі часи на Україні. – К., 1991.
- Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. – К., 1993.
- Балушок В. Про завершальний етап етногенезу українців // Наука і суспільство. – 2003. - № 7-8.
- Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. – К., 1992.
- Василенко Г. Велика Скіфія. – К., 1991.

- Вовк Ф. Антропологічні особливості українського народу. – К., 1994.
- Воропай О. Звичаї нашого народу: У 2-х кн. – К., 1994.
- Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. – Х., 2004.
- Гетьмани України: історичні портрети. – К., 1991.
- Грущинська І. Реалізація українознавчого принципу у процесі навчання // Початкова школа. – 2004. - № 1.
- Державній мові державну підтримку // Освіта. – 2005. - № 19 (4-11 травня).
- Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995.
- Залізняк Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1994.
- Залізняк Л. Походження українського народу. – К., 1996.
- Залізняк Л. Первісна історія України. – К., 2000.
- Заставний Ф. Українські етнічні землі. – Львів, 1993.
- Заставний Ф. Українська діаспора // Географія та основи економіки в шк. – 2004. - № 2.
- Зубалій О., Рященко Д. Українство у світі // Історія України. – 2002. - № 47; 2003. - № 2.
- Іванченко М. Дивосвіт прадавніх слов'ян. – К., 1991.
- Ковтун В. Українознавчий аспект у системі підготовки майбутнього вчителя // Освіта, технікуми, коледжі. – 2004. - № 4.
- Кононенко П. Українознавство в розбудові громадянського суспільства // Освіта і управління. – 2004. - № 1.
- Корнеєв В. Літочислення українців // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2002. - № 48.
- Костомаров М. Галицько-Волинська Русь у XIII ст. // Київська старовина. – 1999. - № 6.
- Котляр М.Ф. Історія України в особах. Давньоруська держава. – К., 1996.
- Котляр М.Ф. Галицько-Волинське князівство (до 800-ліття утворення) // Український історичний журнал. – 2000. - № 1.
- Крип'якевич І. Галицько-Волинське князівство. – К., 1984.
- Курас І.Ф. Діаспора та міграції: нові реалії, нові проблеми // Курас І.Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення. – К., 2004.
- Марочко Т. Внесок діаспори в становлення Української держави // Історія України. – 1999. - № 17 (травень).
- Моця О., Ричка В. Київська Русь: від язичництва до християнства. – К., 1996.
- Огієнко І. Історія української літературної мови. – К., 1995.
- Огієнко І. Українська культура. – К., 1992. Коротка історія культурного життя українського народу.
- Петров В.П. Походження українського народу. – К., 1992.
- Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова? – К., 1993.
- Пономарьов А. Етнічна історія давньої України // Український історичний журнал. – 2002. - № 1.
- Сергійчук В. Національна символіка України. – К., 1992.
- Сергійчук В. Символіка суверенності синьо-жовта. – К., 1993.

- Січинський В. Чужинці про Україну. – К., 1992.
- Тереножкин А.И. Киммерийцы. – К., 1976.
- Толочко П.П. Кочевые народы степей и Киевская Русь. – К., 1999.
- Українці: історико-етнографічна монографія у 2-х кн. /За ред. А.Пономарьова. - Опішна, 1999.
- Юрій М. Етногенез та менталітет українського народу. – К., 1997.
- Ющук І. Мова як засіб спілкування // Дивослово. – 2004. - № 8.